

GÜNTER GRASS - PLECHOVÝ BUBÍNEK

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

historicko-satirický román (proza, epika)

Literární směr:

vydáno r. 1959 – autorova románová prvotina; magický realismus; 2. vlna světové poválečné literatury

Slovní zásoba:

spisovný jazyk; mnoho slovních hříček a různých symbolů; časté metafory; cizojazyčné názvy (např. měst)

Stylistická charakteristika textu:

převážují monology hl. hrdiny – vypravěče; naturalistické popisy; forma je chvílemi až experimentální (např. střídání -ich a -er formy)

Vypravěč:

vypravěčem je sám Oskar Matzerath – přímý účastník děje a hlavní postava (-ich forma); do vyprávění však prolíná i -er forma

Postavy:

OSKAR MATZERATH: člověk s nezvykle vyvinutým mozkiem; důmyslně se uzavírá do svého vlastního světa; jeho chování je jakousi formou protestu a nesouhlasu s dobou; odmítá lidskou falešnost, ale sám je občas zlomyslný; MATZERATH starší: Oskarův otec; ANEŽKA: Oskarova matka; ANNA: Oskarova babička; JAN BRONSKI: bratranec a druhý osudový muž Oskarovy matky Anežky; aj.

Děj:

Oskar Matzerath leží v léčebném ústavu a zpětně (retrospektivně) líčí celý svůj život → vzpomíná na svou babičku Annu Koljaiczekovou a matku Anežku, která byla celý život rozpolcená mezi dvěma muži – bratrance Janem Bronskim a manželem Oskarem Matzerathem → malý Oskar se narodil s neobvykle vyvinutým mozkiem → brzy dokázal přemýšlet jako dospělý, což mu již v raném věku dovolilo poznat jejich svět → svět dospělých ho ale tak znechutil, že se v den svých 3. narozenin (kdy dostal jako dárek plechový bubínek) rozhodl nikdy do něj nevyrůst → jak si přál, tak se také stalo → nevyrostl, zůstal liliputem, a aby mohl žít zcela svobodně, předstíral naopak duševní zaostalost → byl rád, když s ním tak okolí i jednalo, mohl totiž žít ve vlastním světě bez lidských zákonů, kde mohl naplno projevit své touhy → s okolím komunikoval prostřednictvím svého plechového bubínku (když mu ho někdo chtěl sebrat, pištěl nesnesitelně vysokým hlasem) → Oskar tak prožívá podivný a tragický život → po smrti svého otce (z které se částečně sám viní), se rozhodne vyrůst → to se mu povede, ale pouze za cenu toho, že se z něho stal hrbáč → je z něj však vynikající bubeník, který rozveseluje publikum → později je na svou vlastní žádost obviněn z vraždy, kterou ve skutečnosti nespáchal, a poté, co je shledán nesvéprávným, je umístěn do léčebného ústavu → v den jeho 30. narozenin za ním přijdou přátelé a advokát, který mu oznámí, že jeho proces bude obnoven

Kompozice:

kniha je rozdělena na 3 části; vyprávění je částečně retrospektivní

Prostor:

Gdaňsk (Polsko) → Düsseldorf (Německo); začátek a konec příběhu se odehrává v léčebném ústavu

Čas:

první část se odehrává před 2. svět.válkou, druhá přímo za války a třetí po válce (obecně 1. polovina 20. století)

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

obraz pokřiveného světa plného absurdit, falešností a nesmyslného lidského jednání

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

podepsání Mnichovské dohody Německem, Velkou Británií, Francií a Itálií (1938); Československo na základě Mnichovské dohody odevzdává Německu Sudety (1938); 2. světová válka (1939-1945); tzv. studená válka – napjatý stav mezi socialistickými a demokratickými mocnostmi (1947-1991); Německo se rozděluje na komunistickou (NDR) a demokratickou část (SRN) (1949); vznik Varšavské smlouvy – vojenský pakt socialistických zemí (1955); vzniklo EHS (Evropské hospodářské společenství), předchůdce Evropské unie (1957)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

v Německu po 2. svět. válce zničené hospodářství – složitá obnova

Kontext dalších druhů umění:

MALBA: Max Ernst (1891-1976)

Kontext literárního vývoje:

v literatuře působily různé proudy – např. absurdní drama (Samuel Beckett) nebo magický realismus (začínal tvořit Gabriel García Márquez)

AUTOR

Život autora:

Günter Grass (1927) – významný německý spisovatel poválečného období a držitel Nobelovy ceny za literaturu v roce 1999; nar. se v Danzigu (dnešní Gdaňsk, Polsko), rodina zde vlastnila malý obchod → studium na místním gymnáziu → r. 1942 nastoupil k německému námořnictvu → později vstoupil do jednotek SS → r. 1945 byl zraněn a zajat americkou armádou → po 2. světové válce studoval sochařství a kresbu, stal se také členem německého literárního uskupení Skupina 47 → r. 1954 se oženil se švýcarskou studentkou baletu → život v Paříži → narození dvojčat → návrat do Německa → narození dalších 3 dětí → r. 1978 se s manželkou rozvedl a brzy se podruhé oženil → v letech 1983-86 působil ve vedení Akademie umění → cesta do Indie → dodnes žije v Německu; ZAJÍMAVOSTI: vzhledem ke svému výtvarnému vzdělání si sám ilustruje svá literární díla; na jaře roku 2012 ve své básni obvinil Izrael z jaderného programu a možného vyhlazení Iránu, následkem čehož mu byl do Izraele zakázán vstup

Vlivy na dané dílo:

rodné město Gdaňsk; 2. světová válka; naturalismus; surrealismus

Vlivy na jeho tvorbu:

Franz Kafka; Miguel de Cervantes y Saavedra; Thomas Mann; Johann Wolfgang von Goethe

Další autorova tvorba:

tvořil prózu, poezii i drama; jeho díla jsou často ironická, až groteskní; např. Kočka a myš, Psí roky (tato dvě díla spolu s Plechovým bubínkem tvoří tzv. Gdaňskou trilogii); dále např. Z deníku šneka; Žabí lamento; Širé pole; Jako rak; aj.

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatisace, aj.):

FILM: Plechový bubínek (západoněmecký film; 1979) – hl.rolé: Mario Adorf (film obdržel 1 Oscara a Zlatou palmu na film. festivalu v Cannes)

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

svým dílem ovlivnil mnoho budoucích spisovatelů – např. Gabriela Garcíu Márqueze, Salmana Rushdieho, Haruki Murakamiho, aj.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

dílo se stalo bestsellerem a znamenalo pro autora první velký literární úspěch

Dobová kritika díla a její proměny:

román je literární kritikou řazen mezi nejlepší poválečná díla → pozitivní kritika tohoto díla se zcela jistě projevila i na udělení Nobelovy ceny za literaturu Günteru Grassovi v roce 1999

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav
2.vlna poválečné prózy - pozdější období od konce 2.svět.války; důraz na psychiku jedince; události jsou brány v širších souvislostech = odlišnost od precizněji zaměřených autorů 1.vlny poválečné prózy; např. Arnošt Lustig nebo William Styron
magický realismus - literární směr ve 20.stol., který se vyznačuje prolínáním skutečnosti (realismus) s magickými prvky; VÝZNAMNÍ PŘEDSTAVITELÉ: Gabriel García Márquez, Michail Bulgakov, Günter Grass, Salman Rushdie nebo Haruki Murakami
naturalismus - směr, který vznikl v 70 letech 19.stol.; CÍL: popis nezkraslené reality; ZNAKY: obecně převládá pesimismus; časté detailní popisy nepřijemných situací; PŘEDSTAVITELÉ: Émile Zola (tvůrce směru), Guy de Maupassant, Gustave Flaubert, u nás např. Vilém Mrštík
surrealismus - evropský umělecký směr, který zdůrazňuje lidské podvědomí (sur-realismus = nad realitou), osvobození mysli, zachycení různých myšlenek a pocitů; začal se rozvíjet ve 20. letech 20. století; např. Guillaume Apollinaire, André Breton, Vítězslav Nezval, Louis Aragon, Ludvík Kundera (bratr Milana Kundery); MALBA: Salvador Dalí, Pablo Picasso, Jindřich Štyrský, aj.